SCIENCE CONNECTS PEOPLE

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF

2026 / No. 1(1)

Contemporary Pedagogical and Philological Research

ERKIN VOHIDOV IJODIDA MILLIY G‘URUR VA VATANPARVARLIK TALQINI: «O‘ZBEGIM» QASIDASINING BADIIY-G‘OYAVIY TAHLILI

Baxtiyorova Jasmina Jasur qizi

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti

Xorijiy filologiya fakulteti filologiya va tillarni o'qitish ingliz tili 2-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekiston xalq shoiri Erkin Vohidovning hayoti va ijodiy merosi, uning zamonaviy o‘zbek adabiyoti taraqqiyotidagi o‘rni hamda she’riyatida yetakchi bo‘lgan milliy o‘zlik, tarixiy xotira, vatanparvarlik va insoniylik g‘oyalari tahlil qilinadi. Shoir ijodining janr va mavzu jihatidan rang-barangligi, mumtoz adabiy an’analarni yangicha ruhda davom ettirish mahorati yoritiladi. Ayniqsa, 1968-yilda yaratilgan «O‘zbegim» qasidasining tarixiy-ma’naviy mazmuni, kompozitsion qurilishi, obrazlar tizimi, badiiy tasvir vositalari va xalq ruhiyatiga ta’siri alohida o‘rganiladi. Qasida millat tarixini ulug‘lash bilangina cheklanmay, o‘quvchini o‘zligini anglash, ajdodlar merosiga hurmat va kelajak oldidagi mas’uliyat haqida mushohada yuritishga chorlaydi. Maqolada adabiy-tahliliy va tarixiy-qiyosiy yondashuvlardan foydalanilib, shoir merosining bugungi ma’naviy hayot uchun ahamiyati asoslanadi.

Kalit so‘zlar: Erkin Vohidov, o‘zbek she’riyati, «O‘zbegim» qasidasi, milliy o‘zlik, vatanparvarlik, tarixiy xotira, milliy g‘urur, badiiy mahorat, qasida janri, ma’naviy meros.

Аннотация. В статье рассматриваются жизнь и творческое наследие народного поэта Узбекистана Эркина Вахидова, его место в развитии современной узбекской литературы, а также идеи национального самосознания, исторической памяти, патриотизма и гуманизма, занимающие важное место в его поэзии. Освещаются жанровое и тематическое многообразие творчества поэта и

SCIENCE CONNECTS PEOPLE

его умение по-новому развивать традиции классической литературы. Особое внимание уделяется историко-духовному содержанию, композиции, системе образов, художественным средствам и общественному значению оды «Узбегим», созданной в 1968 году. Произведение не только прославляет историю народа, но и побуждает читателя осмыслить национальную идентичность, уважение к наследию предков и ответственность перед будущими поколениями. На основе литературно-аналитического и историко-сопоставительного подходов раскрывается значение наследия поэта для современной духовной жизни.

Ключевые слова: Эркин Вахидов, узбекская поэзия, ода «Узбегим», национальное самосознание, патриотизм, историческая память, национальная гордость, художественное мастерство, жанр оды, духовное наследие.

Abstract. This article examines the life and literary legacy of Erkin Vohidov, a distinguished People's Poet of Uzbekistan, and his contribution to the development of modern Uzbek literature. It focuses on national identity, historical memory, patriotism and humanism as major themes in his poetry. The article discusses the diversity of genres and subjects in Vohidov's works, as well as his ability to reinterpret and continue the traditions of classical literature. Particular attention is paid to the historical and spiritual meaning, composition, imagery, literary devices and cultural influence of the ode "Uzbegim", written in 1968. The poem does more than celebrate the history of the Uzbek people: it encourages readers to reflect on their identity, respect for ancestral heritage and responsibility towards future generations. Using literary analysis and a historical-comparative approach, the article explains the continuing relevance of Vohidov's literary heritage to contemporary spiritual and cultural life.

Keywords: Erkin Vohidov, Uzbek poetry, the ode "Uzbegim", national identity, patriotism, historical memory, national pride, artistic skill, ode genre, cultural heritage.

Adabiyot har bir xalqning tarixiy xotirasi, ma'naviy qiyofasi va orzu-intilishlarini o'zida mujassam etadigan bebaho boylikdir. Badiiy so'z orqali xalqning quvonchi va

iztirobi, orzu-umidlari, tarixiy tajribasi hamda kelajak haqidagi qarashlari avloddan avlodga yetib boradi. Shu ma’noda, XX asr o‘zbek adabiyotida Erkin Vohidov ijodi alohida o‘rin egallaydi. Uning she’rlari inson qalbining nozik kechinmalarini ifodalashi bilan birga, millatning o‘zligini anglash, tarixiga nazar tashlash va ma’naviy qadriyatlarini asrashga da’vat etadi.

Erkin Vohidov she’riyatining kuchi, avvalo, undagi samimiyat va fikr teranligidadir. Shoir oddiy hayotiy hodisalardan katta falsafiy xulosa chiqaradi, inson va jamiyat munosabatlarini badiiy obrazlar orqali ochib beradi. Uning ijodida muhabbat, sadoqat, vijdon, adolat, ozodlik, ona tiliga hurmat va Vatanga muhabbat kabi mavzular o‘zaro uzviy bog‘langan. Shoir uchun Vatan faqat geografik hudud emas, balki ajdodlar ruhi, ona til, tarix, urf-odat, xalq xotirasi va kelajak avlodlar taqdiri bilan chambarchas bog‘liq muqaddas tushunchadir.

Maqolaning dolzarbligi shundaki, globallashuv va axborot almashinuvi jadallashgan bugungi davrda milliy o‘zlikni anglash, tarixiy xotirani saqlash va yosh avlodda vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirish masalalari muhim ahamiyat kasb etmoqda. Erkin Vohidovning «O‘zbegim» qasidasi bu borada katta tarbiyaviy va estetik imkoniyatga ega. Asar yaratilgan davr sharoitida milliy tarix va xalq sha’nini dadil kuylashi bilan alohida e’tibor qozongan.

Tadqiqotning maqsadi Erkin Vohidov ijodining asosiy g‘oyaviy-badiiy xususiyatlarini ochib berish hamda «O‘zbegim» qasidasining milliy o‘zlik va vatanparvarlikni ifodalashdagi o‘rnini tahlil qilishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun shoir hayoti va ijodiy yo‘li haqida ma’lumot berish, uning she’riyatidagi yetakchi mavzularni aniqlash, qasida janrining xususiyatlarini ko‘rsatish, asardagi tarixiy obrazlar va badiiy vositalarning vazifasini sharhlash ko‘zda tutiladi.

1. Erkin vohidovning hayoti va ijodiy shakllanishi

Erkin Vohidov 1936-yil 28-dekabrda Farg‘ona viloyatining Oltiariq tumanida o‘qituvchi oilasida tug‘ilgan. Uning bolalik va yoshlik yillari murakkab tarixiy davrga

to‘g‘ri keladi. Ikkinchi jahon urushi va undan keyingi yillardagi ijtimoiy hayot ko‘plab oilalar qatori bo‘lajak shoir taqdiriga ham ta’sir ko‘rsatgan. 1945-yilda onasi bilan Toshkentga ko‘chib kelgan Erkin Vohidov keyinchalik tog‘asi tarbiyasida voyaga yetadi. Oilaviy muhit, kitobga mehr va adabiy suhbatlar uning dunyoqarashi shakllanishida muhim omil bo‘lgan.

Bo‘lajak shoir yoshligidan she’riyatga qiziqadi. Uning ilk she’ri o‘smirlik davrida matbuotda e’lon qilingan. 1955–1960-yillarda Toshkent davlat universitetining filologiya fakultetida tahsil olishi adabiy bilimlarini chuqurlashtirish, mumtoz va zamonaviy adabiyot namunalarini puxta o‘rganishiga zamin yaratdi. Universitetdagi ta’lim jarayoni, ustozlar sabog‘i va adabiy muhit uning ijodkor sifatida shakllanishiga katta ta’sir ko‘rsatdi.

Shoir mehnat faoliyatini nashriyot va tahririyatlar bilan bog‘lagan. Turli adabiy nashrlarda muharrir, bosh muharrir va rahbar sifatida ishlashi unga adabiy jarayonni yaqindan kuzatish, yosh ijodkorlar bilan muloqot qilish hamda kitobxon didi va talablarini anglash imkonini berdi. 1982-yilda «Yoshlik» jurnalining ilk bosh muharriri bo‘lgani ham uning adabiy hayotdagi faol ishtirokini ko‘rsatadi.

Erkin Vohidov ijodi she’riyat, doston, dramaturgiya, hajv va tarjima kabi bir necha yo‘nalishni qamrab oladi. «Tong nafasi», «Qo‘shiqlarim sizga», «Yurak va aql», «Yoshlik devoni» singari to‘plamlari uning lirik iste’dodini namoyon etadi. «Nido», «Ruhlar isyoni» kabi dostonlarida esa inson taqdiri, urush fojiasi, ozodlik va adolat masalalari keng badiiy talqin topgan. «Oltin devor» komediyasi uning dramaturgiya sohasidagi mahoratini ko‘rsatuvchi asarlardan biridir.

Shoir tarjimon sifatida ham katta xizmat qilgan. Jahon adabiyotining yirik namunalari, xususan, Gyotening «Faust» asarini o‘zbek tiliga tarjima qilishi uning badiiy tafakkuri va til imkoniyatlarini chuqur his etganidan dalolat beradi. Tarjima jarayoni ijodkordan nafaqat ikki tilni, balki ikki xalqning madaniyati, falsafasi va estetik

qarashlarini ham anglashni talab etadi. Vohidov bu mas’uliyatni yuksak saviyada ado etgan ijodkorlardan sanaladi.

Erkin Vohidovning xizmatlari davlat va jamoatchilik tomonidan e’tirof etilgan. U O‘zbekiston xalq shoiri unvoniga sazovor bo‘lgan, 1999-yilda esa «O‘zbekiston Qahramoni» yuksak unvoni bilan taqdirlangan. Shoir 2016-yil 30-mayda vafot etdi. Biroq uning she’riyati, publitsistik qarashlari va tarjimalari bugun ham kitobxonlar, adabiyotshunoslar hamda yosh tadqiqotchilar uchun muhim ma’naviy manba bo‘lib qolmoqda.

2. Shoir ijodining g‘oyaviy-badiiy xususiyatlari

Erkin Vohidov ijodining yetakchi xususiyatlaridan biri — mumtoz adabiyot an’analariga hurmat bilan yondashgan holda, zamonaviy inson ruhiyatini ifodalashga intilishidir. Shoir aruz vazni, g‘azal, qasida va muxammas kabi mumtoz shakllardan foydalanar ekan, ularni shunchaki takrorlamaydi. Aksincha, an’anaviy shakllar orqali o‘z davrining savollari, insonning ichki iztiroblari va ijtimoiy muammolarini ifodalaydi. Shu jihatdan uning «Yoshlik devoni» mumtoz she’riyat bilan zamonaviy badiiy tafakkur o‘rtasidagi ijodiy aloqaning yorqin namunasi hisoblanadi.

Shoir she’riyatida inson obrazi markaziy o‘rinda turadi. Insonning or-nomusi, vijdoni, erkinligi, muhabbati va mas’uliyati uning ko‘plab asarlarida turli badiiy vaziyatlarda namoyon bo‘ladi. Vohidov insonni faqat jamiyatning bir vakili sifatida emas, balki o‘z qarashlari, orzulari va ma’naviy tanlovi mavjud murakkab shaxs sifatida tasvirlaydi. Shu sababli uning lirik qahramoni ko‘pincha o‘z-o‘ziga savol beradi, hayot mazmuni haqida o‘ylaydi va haqiqatni izlaydi.

Vatanparvarlik mavzusi shoir ijodida balandparvoz shior darajasida qolmaydi. U ona yurtga muhabbatni xalqning tili, tarixi, mehnati, tabiati va ma’naviy qadriyatlariga hurmat orqali ifodalaydi. Vatan taqdiri bilan inson taqdiri o‘rtasidagi bog‘liqlik uning she’rlarida muhim badiiy tamoyilga aylanadi. Shoir uchun xalqning buguni va ertasi, ayniqsa, yosh avlodning bilimli, ma’rifatli va vijdonli bo‘lib voyaga yetishi muhimdir.

SCIENCE CONNECTS PEOPLE

Vohidov ijodida tarixiy xotira ham alohida ahamiyatga ega. Tarix shoir uchun o‘tmish voqealarining oddiy yig‘indisi emas, balki bugungi kunni anglashga yordam beradigan ma’naviy tajribadir. Ajdodlar qoldirgan ilmiy, adabiy va madaniy meros xalqning o‘ziga bo‘lgan ishonchini mustahkamlaydi. Biroq shoir tarixni faqat faxrlanish manbai sifatida ko‘rmaydi: u o‘tmishdan saboq olish, bugungi mas’uliyatni chuqur his etish zarurligini ham uqtiradi.

Shoir uslubida xalqona ohang, ravonlik, musiqiylik va obrazlarning aniqligi muhim o‘rin tutadi. Uning she’rlari kitobxon tomonidan oson qabul qilinadi, lekin sodda ifoda ortida ko‘pincha murakkab falsafiy mazmun yashiringan bo‘ladi. Tashbeh, istiora, tazod, takror, murojaat, mubolag‘a kabi badiiy vositalar fikrning ta’sirchanligini oshiradi. Ayniqsa, murojaat va takror usullari shoir she’rlariga nutqiy jo‘shqinlik, tantanavorlik hamda ichki ritm bag‘ishlaydi.

Erkin Vohidovning hajviy asarlarida esa jamiyatdagi nuqsonlar, loqaydlik, mansabparastlik va soxta obro‘ga intilish kulgi vositasida fosh etiladi. «Donishqishloq latifalari» turkumidagi Matmusa obrazi xalqona tafakkur va yumor orqali ijtimoiy muammolarni ochishga xizmat qiladi. Demak, shoir ijodida lirizm va hajv, falsafiy mushohada va publitsistik ruh bir-birini to‘ldiradi.

3. «O‘zbegim» qasidasining yaratilishi va tarixiy-ma’naviy zamini

«O‘zbegim» qasidasi 1968-yilda yaratilgan bo‘lib, Erkin Vohidov ijodidagi eng mashhur va ta’sirchan asarlardan biri hisoblanadi. Qasida yaratilgan davrda milliy tarix, milliy qadriyatlar va xalqning o‘ziga xosligini ochiq ifodalash oson bo‘lmagan. Mafkuraviy cheklovlar kuchli bo‘lgan sharoitda o‘zbek xalqining ko‘p asrlik tarixi, buyuk ajdodlari, madaniyati va ma’naviy salohiyatini ulug‘lash katta jasoratni talab qilardi. Vohidov aynan shu mas’uliyatni zimmasiga olib, xalqning tarixiy xotirasiga murojaat qildi.

Asarning nomi — «O‘zbegim» — uning asosiy g‘oyasini o‘zida mujassam etadi. «O‘zbegim» so‘zida yaqinlik, mehr, faxr va mansublik tuyg‘ulari birlashgan. Shoir

xalqiga chetdan qarab baho bermaydi; u o‘zini shu xalqning farzandi sifatida his etadi va uning shonli tarixi bilan birga iztirobli kechmishiga ham sherik bo‘ladi. Shu sababli qasida samimiy murojaat ohangida yangraydi.

Qasida janri tarixan ulug‘lash, madh etish, yuksak shaxs yoki hodisaga bag‘ishlab tantanavor ruhda fikr bildirish bilan bog‘liq. Mumtoz adabiyotda qasida hukmdor, davlat arbobi, diniy-ma’rifiy shaxs yoki muhim voqea sharafiga yozilgan. Erkin Vohidov esa janrning an’anaviy imkoniyatlarini kengaytirib, qasida markaziga butun xalqni — o‘zbek millatini qo‘yadi. Natijada asar alohida shaxsni madh etishdan ko‘ra, xalqning tarixiy qadr-qimmati va ma’naviy qudratini ulug‘lovchi milliy qasidaga aylanadi.

Qasidaning tarixiy zamini keng. Unda xalqning qadimiy ildizlari, turli davrlarda yuzaga kelgan davlat va madaniyat an’analari, ilm-fan va san’at taraqqiyoti, ozodlik yo‘lidagi intilishlar yodga olinadi. Shoir tarixni bir yoqlama tasvirlamaydi: yuksalishlar bilan birga bosqinlar, yo‘qotishlar va iztiroblar ham eslatiladi. Bunday yondashuv milliy g‘ururni shunchaki o‘tmish bilan maqtanishga emas, balki tarixiy haqiqatni anglashga asoslaydi.

«O‘zbegim»ning keng ommalashishida uning qo‘shiq sifatida ijro etilishi ham muhim rol o‘ynagan. Sherali Jo‘rayev ijrosidagi talqin asarning musiqiy va hissiy ta’sirini yanada kuchaytirib, uni turli avlod vakillariga yaqinlashtirdi. Biroq qasidaning ahamiyati faqat mashhur ijro bilan belgilanmaydi. Uning asosiy qadri — xalqning o‘z tarixiga, tiliga va ma’naviy merosiga bo‘lgan munosabatini badiiy ifodalaganidadir.

4. Qasidada milliy o‘zlik va tarixiy xotira talqini

«O‘zbegim» qasidasining markaziy g‘oyasi milliy o‘zlikni anglashdir. Milliy o‘zlik — insonning qaysi xalq vakili ekanini bilishi bilangina cheklanmaydi. U til, tarix, madaniyat, urf-odat, umumiy xotira va ma’naviy qadriyatlarga daxldorlikni his qilishni ham anglatadi. Shoir qasida davomida o‘zbek xalqining tarixiy tajribasini eslatib, uning

jahon sivilizatsiyasiga qo‘shgan hissasini yodga soladi. Bu orqali kitobxon qalbida o‘z xalqiga mansublik tuyg‘usi mustahkamlanadi.

Asarda tarixiy shaxslar va madaniy timsollarning tilga olinishi tasodifiy emas. Ular xalqning ilmiy, ma’naviy va badiiy salohiyatini namoyon etuvchi dalillar sifatida xizmat qiladi. Markaziy Osiyo tarixida yetishib chiqqan allomalar, mutafakkirlar, shoirlar va davlat arboblari merosi o‘zbek xalqining umumiy tarixiy xotirasining muhim qatlamidir. Ularning nomi va faoliyatini eslash orqali shoir xalq tarixining faqat siyosiy voqealardan iborat emasligini, uning asosida ilm, tafakkur va ijod ham turganini ko‘rsatadi.

Qasidada xalqning tarixiy yo‘li murakkab va ziddiyatli jarayon sifatida tasvirlanadi. Yuksalish davrlari, bunyodkorlik, ilm-fan va madaniyat ravnaqi bilan bir qatorda, bosqinlar va ozodlikning cheklanishi bilan bog‘liq og‘riqli sahifalar ham mavjud. Shoir bu tarixiy xotirani uyg‘otish orqali xalqning matonati va yashovchanligini ta’kidlaydi. Tarixiy sinovlardan o‘tgan xalqning bugungi avlodlari ham o‘z merosiga munosib bo‘lishi lozim, degan fikr ilgari suriladi.

Milliy g‘urur tushunchasi qasidada kibr yoki boshqa xalqlardan ustunlik da’vosi sifatida talqin qilinmaydi. Aksincha, u o‘z tarixini bilish, o‘zligini qadrlash, ona tilini asrash va xalq oldidagi mas’uliyatni his etish bilan bog‘liq. Haqiqiy milliy g‘urur boshqa xalqlarning madaniyatini kamsitmaydi; u o‘z qadriyatlarini chuqur anglagan holda, o‘zaro hurmat va hamjihatlikka intiladi. Shu jihatdan «O‘zbegim»dagi vatanparvarlik umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg‘unlashadi.

Asarning muhim ma’naviy qatlamlaridan biri — tarix va bugun o‘rtasidagi uzviylikdir. Shoir ajdodlar merosini eslatish bilan cheklanmay, o‘quvchini bugungi kun haqida o‘ylashga undaydi. O‘tmishdagi buyuklik hozirgi avlod uchun tayyor faxr manbai bo‘lib qolmasligi kerak; u ilm olish, mehnat qilish, yurt ravnaqi uchun xizmat qilishga turtki berishi lozim. Demak, qasida tarixiy xotirani faol ma’naviy kuchga aylantiradi.

SCIENCE CONNECTS PEOPLE

5. «O‘zbegim» qasidasining badiiy xususiyatlari

Asarning badiiy ta’sirchanligi, avvalo, uning tantanavor va jo‘shqin ohangida namoyon bo‘ladi. Qasida janriga xos madhiyaviy ruh murojaat, takror va kuchli emotsional ifodalar orqali yuzaga chiqadi. Shoir xalqiga bevosita murojaat qilgani sababli o‘quvchi o‘zini asardagi fikr va tuyg‘ularning oddiy kuzatuvchisi emas, balki ularning ishtirokchisi sifatida his qiladi. «O‘zbegim» so‘zining qayta-qayta yangrashi asarning kompozitsion yaxlitligini ta’minlaydi.

Takror san’ati she’rda muhim semantik vazifani bajaradi. Bir so‘z yoki murojaatning qayta qo‘llanishi faqat ohangdorlikni kuchaytirmaydi, balki asosiy g‘oyani kitobxon ongiga chuqurroq singdiradi. «O‘zbegim» murojaati har gal xalqning boshqa bir tarixiy yoki ma’naviy qirrasi bilan bog‘lanib, umumiy mazmunni boyitadi. Natijada qasida ichki rivojlanishga ega bo‘ladi: murojaat shaxsiy mehr ifodasidan milliy birlik va tarixiy mas’uliyat timsoligacha kengayadi.

Tarixiy nomlar va timsollar asarda badiiy dalil vazifasini bajaradi. Ular xalqning uzoq tarixga ega ekanini, ilmiy va madaniy taraqqiyotga hissa qo‘shganini eslatadi. Bunday obrazlar qasidaning mazmunini mavhum madhiyadan aniq tarixiy xotira maydoniga olib kiradi. O‘quvchi xalq tarixini umumiy tushuncha sifatida emas, balki shaxslar, voqealar, ijodiy meros va madaniy yutuqlar orqali tasavvur qiladi.

Shoir tazod — qarama-qarshi tushunchalarni yonma-yon qo‘yish usulidan ham samarali foydalanadi. Tarixiy shon-shuhrat va iztirob, ozodlikka intilish va qaramlik, bunyodkorlik va vayronagarchilik kabi qarama-qarshi holatlar xalqning murakkab tarixiy yo‘lini ochib beradi. Tazod orqali o‘tmishning faqat yorqin tomonlari emas, balki achchiq saboqlari ham ko‘rinadi. Bu esa qasidaning hissiy ta’sirini kuchaytirish bilan birga, uning fikriy teranligini ta’minlaydi.

Mubolag‘a va tashbehlar xalqning qudrati, tarixiy salohiyati va ruhiy bardoshini ulug‘lashga xizmat qiladi. Biroq badiiy mubolag‘ani tarixiy faktning aynan o‘zi sifatida qabul qilmaslik kerak. U she’riy tafakkurga xos bo‘lgan hissiy kuchaytirish vositasidir.

Shoirning maqsadi tarixiy ma’lumotnoma yaratish emas, balki tarixiy xotira uyg‘otish va milliy tuyg‘uni badiiy jihatdan ta’sirchan ifodalashdir.

Qasidaning tili xalqona va ravon bo‘lishi bilan birga, tantanavorlikni ham saqlaydi. Unda baland ruh, samimiy murojaat va musiqiylik uyg‘unlashgan. Bu xususiyatlar asarning yodda qolishiga, og‘zaki ijroda ham ta’sirchan yangrashiga yordam beradi. She’rning qo‘shiq sifatida ommalashishi ham uning ritmik va ohangdor qurilishi bilan bog‘liq. Shunday qilib, mazmun, shakl va musiqiylik bir-birini to‘ldirib, asarning estetik yaxlitligini yuzaga keltiradi.

6. Qasidaning vatanparvarlik va tarbiyaviy ahamiyati

Vatanparvarlik insonning o‘z yurtiga muhabbati, uning ravnaqi va tinchligi uchun mas’uliyatni his etishidir. «O‘zbegim» qasidasi bu tuyg‘uni tarixiy xotira va milliy mansublik orqali shakllantiradi. Shoir o‘quvchiga Vatan haqida tayyor xulosa bermaydi; u tarixiy obrazlar va hissiy murojaatlar orqali kitobxonni mustaqil mushohadaga chorlaydi. Shu bois asar tarbiyaviy mazmun bilan birga, kuchli estetik ta’sirga ham ega.

Yosh avlod uchun qasidaning ahamiyati, avvalo, tarixga ongli munosabatni shakllantirishidadir. O‘z tarixini bilgan yosh o‘z xalqining yutuqlari bilan faxrlanish bilan birga, tarixiy xatolar va sinovlardan ham saboq oladi. Bunday yondashuv biryoqlama qarashlardan saqlaydi, tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi. Qasida yoshlarni ajdodlar nomini takrorlash bilangina cheklanmasdan, ularning ilmiy, ijodiy va ma’naviy an’analarini davom ettirishga undaydi.

Asarda ona tiliga va milliy madaniyatga hurmat g‘oyasi ham muhim o‘rin tutadi. Til xalqning tarixiy xotirasi va tafakkurini saqlovchi asosiy vositadir. Tilni qadrlash — xalqning o‘zligini, dunyoqarashini va madaniy merosini qadrlash demakdir. Erkin Vohidovning o‘zbek tilidagi badiiy imkoniyatlardan mahorat bilan foydalanishi ham uning milliy adabiyot oldidagi xizmatlaridan biridir.

Qasidaning yana bir tarbiyaviy jihati — birlik va hamjihatlik g‘oyasidir. Millatni birlashtiruvchi kuch faqat umumiy kelib chiqish emas, balki umumiy maqsad, qadriyatlar, til va tarixiy xotiradir. Shoirning xalqiga murojaati o‘quvchini shu umumiylikni his etishga undaydi. Bunda vatanparvarlik boshqa millat va elatlarga hurmat bilan qarash, tinchlik va hamkorlikni qadrlash kabi umuminsoniy fazilatlar bilan uyg‘unlashadi.

Bugungi ta’lim jarayonida «O‘zbegim» qasidasini o‘rganish adabiyot darslarida bir necha yo‘nalishda samarali bo‘lishi mumkin. Birinchidan, asar orqali qasida janrining tarixiy taraqqiyoti va zamonaviy talqinini tushuntirish mumkin. Ikkinchidan, tarixiy nomlar va obrazlarni izohlash o‘quvchilarning tarixiy bilimlarini boyitadi. Uchinchidan, badiiy vositalarni aniqlash va ularning matndagi vazifasini tahlil qilish adabiy-estetik tafakkurni rivojlantiradi. To‘rtinchidan, asardagi milliy o‘zlik va vatanparvarlik g‘oyalarini muhokama qilish mustaqil fikrlashga yordam beradi.

Shu bilan birga, qasidani o‘qitishda uni faqat madhiyaviy matn sifatida talqin qilish bilan cheklanmaslik lozim. Undagi tarixiy murakkablik, badiiy mubolag‘a, ramz va obrazlarning ko‘p qatlamli ma’nosi ham ochib berilishi kerak. O‘quvchilar asarning yaratilish davri, o‘sha davr adabiy-madaniy muhiti va shoirning ijodiy pozitsiyasi haqida ma’lumotga ega bo‘lsalar, qasidaning mohiyatini chuqurroq anglaydilar.

7. Erkin vohidov merosining bugungi davr uchun ahamiyati

Erkin Vohidov merosi bugungi kunda ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan. Chunki shoir ko‘targan masalalar — inson qadr-qimmati, adolat, vijdon, ona tiliga hurmat, tarixiy xotira va Vatan ravnaqi — har qanday davr uchun muhimdir. Jamiyatning ma’naviy taraqqiyoti faqat iqtisodiy yoki texnologik yutuqlar bilan belgilanmaydi. U insonlarning ma’rifati, axloqiy qarashlari, o‘z tarixiga va madaniyatiga munosabati bilan ham chambarchas bog‘liq.

Shoir ijodini bugungi kun nuqtayi nazaridan o‘rganish milliy adabiyotning uzluksizligini anglashga yordam beradi. Vohidov mumtoz she’riyat an’analarini

zamonaviy mazmun bilan boyitdi, xalqona ifoda va falsafiy mushohadani uyg‘unlashtirdi. Uning tajribasi yosh ijodkorlar uchun shakl va mazmun munosabatini chuqur anglash, milliy adabiy merosdan ijodiy foydalanish borasida muhim namuna bo‘la oladi.

Shoirning tarjimonlik faoliyati ham bugungi madaniy muloqot uchun ibratlidir. Jahon adabiyotini o‘zbek tiliga olib kirish orqali u o‘zbek kitobxonining badiiy dunyoqarashini kengaytirishga xizmat qilgan. Shu bilan birga, o‘zbek tilining murakkab falsafiy va dramatik mazmunlarni ifodalash imkoniyatlarini namoyon etgan. Bu holat ona tilining imkoniyatlariga ishonchni kuchaytiradi va tarjima madaniyatining ahamiyatini ko‘rsatadi.

«O‘zbegim» qasidasi esa milliy xotira va zamonaviy o‘zlik o‘rtasidagi bog‘liqlikni eslatib turadi. Mustaqillik davrida xalq tarixini xolis o‘rganish, tarixiy shaxslar merosini qayta kashf etish va milliy qadriyatlarni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yuzaga keldi. Bunday sharoitda qasida yangi ma’nolar bilan o‘qiladi: u endi faqat tarixiy davrga munosabat emas, balki erkinlikning qadriga yetish, taraqqiyot uchun mas’uliyatni his qilish va milliy birlikni mustahkamlash haqidagi badiiy chaqiriq sifatida ham ahamiyatlidir.

Vohidov ijodining uzoq yashash siri shundaki, u muayyan davrga tegishli muammolarni tasvirlash bilan cheklanmay, insoniyat uchun umumiy bo‘lgan qadriyatlarni yoritadi. Uning she’riyatida milliylik va umuminsoniylik qarama-qarshi qo‘yilmaydi. Aksincha, inson o‘z milliy ildizlarini chuqur anglagan sari boshqa xalqlarning madaniyatini ham hurmat qilishga, ular bilan ma’naviy muloqotga kirishishga tayyor bo‘lishi g‘oyasi seziladi.

Xulosa

Erkin Vohidov XX asr va XXI asr boshidagi o‘zbek adabiyotining yirik namoyandalaridan biri sifatida milliy she’riyatimiz taraqqiyotiga salmoqli hissa qo‘shdi. Uning ijodida mumtoz adabiy an’analar va zamonaviy badiiy tafakkur o‘zaro

uyg‘unlashdi. Shoir lirika, doston, dramaturgiya, hajv va tarjima sohalarida samarali ijod qilib, o‘zbek adabiyotining mavzu va ifoda imkoniyatlarini kengaytirdi.

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, Vohidov she’riyatining asosiy g‘oyaviy yo‘nalishlari inson qadr-qimmati, vatanparvarlik, tarixiy xotira, milliy o‘zlik, ozodlik va ma’rifat tushunchalari bilan belgilanadi. Shoir bu mavzularni quruq da’vat yoki shiorlar orqali emas, balki samimiy lirik kechinma, tarixiy obrazlar, xalqona ifoda va falsafiy mushohada vositasida yoritadi.

«O‘zbegim» qasidasi shoir ijodining yuksak namunasi bo‘lib, unda o‘zbek xalqining tarixiy ildizlari, ma’naviy salohiyati va milliy g‘ururi badiiy ifodasini topgan. Asarning yaratilish davri uning ijtimoiy-ma’naviy ahamiyatini yanada oshiradi. Qasida xalq tarixini eslash, milliy o‘zlikni anglash va ajdodlar merosiga hurmat bilan qarashga chorlaydi. Undagi tarixiy nomlar, obrazlar, takror, murojaat, tazod va mubolag‘a kabi badiiy vositalar asarning ta’sirchanligini kuchaytiradi.

Qasidaning muhim xulosalaridan biri shuki, milliy g‘urur o‘tmish bilan faxrlanish bilangina cheklanmasligi kerak. U bugungi kunda bilim olish, halol mehnat qilish, ona tilini asrash, madaniy merosni o‘rganish va jamiyat taraqqiyotiga hissa qo‘shish orqali namoyon bo‘ladi. Demak, tarixiy xotira kelajak oldidagi mas’uliyat bilan birlashgandagina haqiqiy ma’naviy kuchga aylanadi.

Erkin Vohidovning adabiy merosi yosh avlodni ma’rifatli, vatanparvar, mustaqil fikrlaydigan va insoniy qadriyatlarga sodiq shaxs sifatida tarbiyalashda muhim manbadir. «O‘zbegim» qasidasi esa milliy adabiyotimizning nafaqat badiiy yodgorligi, balki xalqning o‘zligini anglash yo‘lidagi ma’naviy chaqiriqlaridan biri sifatida qadrlanishda davom etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vohidov, E. Yoshlik devoni. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san’at nashriyoti, 1969.

2. Vohidov, E. Saylanma. — Toshkent: Sharq, 2001.

3. Vohidov, E. O‘zbegim. — Toshkent: Sharq, 2017.

4. Quronov, D. Adabiyotshunoslikka kirish. — Toshkent: Akademnashr, 2004.

5. Karimov, N. XX asr o‘zbek adabiyoti manzaralari. — Toshkent: O‘zbekiston, 2008.

6. O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi. «Vohidov Erkin Vohidovich» maqolasi.

7. Erkin Vohidov ijodiy merosi: muallif haqida. O‘zbek tili korpusi. https://evohidov.uzbekcorpus.uz/muallif/

8. Erkin Vohidov. Biografiya va ijodiy faoliyat. Daryo.uz. https://daryo.uz/persona/erkin-vohidov/

9. «O‘zbegim» qasidasida milliy o‘zlikning badiiy talqini. Alfraganus Universiteti konferensiya materiallari, 2026. https://conference.afu.uz/index.php/afucon/uz/article/view/483

10. Vohidov Erkin Vohidovich. Onlayn ensiklopediya. https://uzsmart.uz/encyclopedia/encyclopedia/64769.html